

TALABALARNING INTELEKTUALL BILIMINI RIVOJLANTIRISH UCHUN ZAMONAVIY TEKNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH

Buvrayev Akram Rustam o'g'li,

*Maktabgacha va boshlang'ich ta'lim yo'nalishlarida masofaviy
ta'lim kafedrasi o'qituvchisi*

USING MODERN TECHNOLOGIES TO DEVELOP STUDENTS' INTELLECTUAL KNOWLEDGE

Buvraev Akram Rustam ogly,

*Teacher of the Department of Distance Education in Preschool
and Primary Education*

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ СОВРЕМЕННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ ДЛЯ РАЗВИТИЯ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНЫХ ЗНАНИЙ УЧАЩИХСЯ

*Бувраев Акрам Рустам оглы, Преподаватель кафедры
дистанционного образования в дошкольном и начальном
образовании*

e-mail:

buvrayev1994@gmail.com

<https://orcid.org/0009-0000-2686-936X>

Annotatsiya: Ushbu maqola talabalarning intellektual bilimini oshirishda zamonaviy texnologiyalarning rolini ko'rib chiqadi. Maqolada raqamli resurslar, interfaol o'quv platformalari, sun'iy intellektga asoslangan vositalar va masofaviy ta'lim imkoniyatlari kabi texnologiyalarning ta'lim jarayoniga integratsiyalashuvi tahlil qilingan. Shuningdek, ushbu texnologiyalarning talabalarning kognitiv qobiliyatlari, ijodkorligi va tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirishga ta'siri muhokama qilinadi.

Kalit so'zlar: Zamonaviy texnologiyalar, intellektual bilim, ta'lim, AKT, raqamli resurslar, interfaol platformalar, sun'iy intellekt, masofaviy ta'lim.

Abstract: This article examines the role of modern technologies in enhancing students' intellectual knowledge. The article analyzes the integration of technologies such as digital resources, interactive learning platforms, artificial intelligence-based tools, and distance learning opportunities into the educational process. It also discusses the impact of these technologies on the development of students' cognitive abilities, creativity, and critical thinking skills.

Keywords: Modern technologies, intellectual knowledge, education, ICT, digital resources, interactive platforms, artificial intelligence, distance learning.

Аннотация: В данной статье рассматривается роль современных технологий в расширении интеллектуальных знаний учащихся. В статье анализируется интеграция в образовательный процесс таких технологий, как цифровые ресурсы, интерактивные платформы обучения, инструменты на основе искусственного интеллекта и возможности дистанционного обучения. Также обсуждается влияние этих технологий на развитие когнитивных способностей учащихся, креативности и навыков критического мышления.

Ключевые слова: Современные технологии, интеллектуальные знания, образование, ИКТ, цифровые ресурсы, интерактивные платформы, искусственный интеллект, дистанционное обучение.

Kirish. XXI asr axborot asri bo'lib, unda bilim va ko'nikmalarni tezkor egallash, doimiy ravishda yangilanib borish muhim ahamiyatga ega.

Ta'lim tizimi ham ushbu o'zgarishlarga moslashishi, talabalarni kelajak kasblariga tayyorlashi lozim. An'anaviy ta'lim usullari har

doim ham zamonaviy talablarga javob bera olmaydi. Shu bois, ta'lim jarayoniga zamonaviy texnologiyalarni joriy etish talabalarning intellektual salohiyatini to'liq ro'yobga chiqarish uchun zaruriy shartdir. Bu texnologiyalar talabalarga global axborot resurslariga kirish, ma'lumotlarni tahlil qilish va tanqidiy baholash, muammolarni hal qilish va jamoaviy ishlash ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi.

Asosiy qism. Zamonaviy texnologiyalar talabalarning intellektual bilimini rivojlantirishning bir qancha yo'nalishlarida samarali vosita bo'lib xizmat qiladi:

• **Raqamli resurslardan foydalanish:**

Onlayn kutubxonalar, ilmiy jurnallar, elektron darsliklar va o'quv videolari talabalarga keng ko'lamli ma'lumotlarga kirish imkonini beradi. Bu ularga mustaqil tadqiqot olib borish, o'z bilim doirasini kengaytirish va turli manbalardan ma'lumotlarni sintez qilish ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi.

• **Interfaol o'quv platformalari:** MOOCs (Massive Open Online Courses), Coursera, edX, Khan Academy kabi platformalar orqali talabalar turli fanlar bo'yicha onlayn kurslarni o'zlashtirishlari mumkin. Bu platformalar videodarslar, viktorinalar, amaliy mashg'ulotlar va muhokama forumlari orqali bilimlarni mustahkamlash va faol o'rganishni rag'batlantiradi.

• **Sun'iy intellektga asoslangan vositalar:** AI-powered vositalar, masalan, shaxsiy o'rganish yo'nalishlarini taklif qiluvchi adaptiv o'qitish tizimlari, talabalarning o'rganish tezligi va uslubiga moslashadi. Shuningdek, AI chatbotlar va virtual yordamchilar murakkab tushunchalarni tushuntirishda, savollarga javob berishda va o'quv materiallarini mustahkamlashda yordam berishi mumkin.

• **Virtual va kengaytirilgan reallik (VR/AR):** VR va AR texnologiyalari talabalarga realistik simulyatsiyalar va interfaol tajribalar orqali murakkab mavzularni o'rganish imkonini beradi. Misol uchun, tibbiyot talabalari inson anatomiyasini virtual muhitda o'rganishlari, muhandislik talabalari esa virtual laboratoriyalarda tajribalar o'tkazishlari mumkin.

• **Jamoaviy ishlash va aloqa vositalari:** Onlayn hamkorlik platformalari (Google Docs, Microsoft Teams, Slack) talabalarga loyihalar ustida birgalikda ishlash, fikr almashish va

jamoaviy muammolarni hal qilish ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi.

Muhokama: Zamonaviy texnologiyalarni ta'limga integratsiya qilish bir qator afzalliklarga ega bo'lish bilan birga, ba'zi qiyinchiliklarni ham keltirib chiqarishi mumkin. Asosiy afzalliklardan biri - bu ta'lim jarayonining shaxsiylashtirilishi. Texnologiyalar har bir talabaning ehtiyojlari va o'rganish uslubiga moslashish imkonini beradi, bu esa ularning intellektual salohiyatini maksimal darajada oshirishga yordam beradi. Biroq, texnologik infratuzilmaning yetishmasligi, o'qituvchilarning texnologiyalardan foydalanish bo'yicha malakasining yetarli emasligi va raqamli tengsizlik kabi masalalar ham mavjud. Bu muammolarni bartaraf etish uchun hukumatlar, ta'lim muassasalari va texnologiya kompaniyalari o'rtasida hamkorlikni kuchaytirish lozim. Shuningdek, texnologiyalardan foydalanishda talabalarni axborot gigiyenasi va tanqidiy fikrlashga o'rgatish muhim ahamiyatga ega, chunki internetda noto'g'ri yoki ishonchsiz ma'lumotlar ham mavjud bo'lishi mumkin. Bugungi global axborotlashgan jamiyatda bilimga asoslangan iqtisodiyotning shakllanishi, ilm-fan va texnologiyalarning jadal rivojlanishi ta'lim tizimi oldiga yangi va murakkab vazifalarni qo'yimoqda. An'anaviy ta'lim usullari tobora o'z samarasini yo'qotib borayotgan bir sharoitda, yosh avlodni kelajakning talablariga javob beradigan, kreativ fikrlovchi, tanqidiy yondasha oladigan va mustaqil ravishda bilim ola oladigan kadrlar etib tayyorlash strategik ahamiyat kasb etmoqda.

Talabalarning intellektual bilimini rivojlantirish mamlakatning innovatsion salohiyati va raqobatbardoshligini belgilovchi asosiy omillardan biridir. Shu nuqtai nazardan, ta'lim jarayoniga zamonaviy texnologiyalarni integratsiya qilish masalasi alohida dolzarblik kasb etadi. Chunki:

Axborot hajmining misli ko'rilmagan darajada o'sishi: Bugungi kunda ma'lumotlarning haddan tashqari ko'pligi sharoitida talabalarga nafaqat bilim berish, balki ularni axborotlarni saralash, tahlil qilish va ulardan samarali foydalanish ko'nikmalarini shakllantirish muhim. Zamonaviy texnologiyalar (masalan, raqamli kutubxonalar, onlayn kurslar) bu jarayonda asosiy vosita bo'lib xizmat qiladi.

Mehnat bozoridagi o'zgarishlar va yangi kasblarning paydo bo'lishi: XXI asr ko'nikmalari (4K: tanqidiy fikrlash, kreativlik, muloqot, hamkorlik) va raqamli savodxonlik bugungi mutaxassislar uchun asosiy talablardan hisoblanadi. Zamonaviy texnologiyalar ushbu ko'nikmalarni rivojlantirish uchun cheksiz imkoniyatlar yaratadi.

Masofaviy ta'limning global pandemiyalar davridagi dolzarbligi: COVID-19 pandemiyasi ta'limda masofaviy texnologiyalarning naqadar muhim ekanligini yaqqol ko'rsatdi. Bugungi kunda ham uzluksiz ta'limni ta'minlash, geografik to'siqlarni bartaraf etish va ta'limga teng imkoniyatlar yaratishda zamonaviy texnologiyalar muhim rol o'ynamoqda.

Ta'lim jarayonini shaxsiylashtirish zarurati: Har bir talabaning o'rganish sur'ati va uslubi har xil. Zamonaviy adaptiv o'qitish tizimlari, sun'iy intellektga asoslangan platformalar har bir talabaning individual ehtiyojlariga moslashib, ularning o'rganish motivatsiyasini oshirish va intellektual salohiyatini maksimal darajada ro'yobga chiqarish imkonini beradi.

O'zbekistonda ta'lim islohotlari va "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasi: Mamlakatimizda ta'lim sifatini oshirish, raqamli ko'nikmalarni rivojlantirish va ta'lim jarayoniga ilg'or texnologiyalarni joriy etish borasida qator davlat dasturlari qabul qilingan. Bu esa ushbu mavzuni nazariy va amaliy jihatdan o'rganishning dolzarbligini yanada oshiradi.

Yuqoridagilardan kelib chiqqan holda, talabalarning intellektual bilimini rivojlantirishda zamonaviy texnologiyalardan samarali foydalanish mexanizmlarini ilmiy-nazariy jihatdan asoslash va amaliy tavsiyalar ishlab chiqish bugungi kunning eng dolzarb masalalaridan biri hisoblanadi.

Xulosa va takliflar:

Zamonaviy texnologiyalar talabalarning intellektual bilimini rivojlantirishda beqiyos imkoniyatlarni taqdim etadi. Ular o'rganish jarayonini yanada samarali, qiziqarli va moslashuvchan qiladi. Bu esa talabalarga XXI asr ko'nikmalarini, jumladan, tanqidiy fikrlash,

ijodkorlik, muloqot va hamkorlikni egallashda yordam beradi.

Kelajakda ta'limda zamonaviy texnologiyalardan foydalanishni yanada kuchaytirish uchun quyidagi takliflar ilgari suriladi:

1. **Ta'lim muassasalarining texnik bazasini yaxshilash:** Yuqori tezlikdagi internet, zamonaviy kompyuterlar va boshqa texnologik jihozlar bilan ta'minlash.

2. **O'qituvchilarning malakasini oshirish:** Texnologiyalardan samarali foydalanish bo'yicha doimiy treninglar va seminarlar tashkil etish.

3. **Raqamli o'quv materiallarini ishlab chiqish:** Interfaol darsliklar, simulyatsiyalar va o'yinlarga asoslangan o'quv dasturlarini yaratishni qo'llab-quvvatlash.

4. **Tadqiqot va ishlanmalarni rag'batlantirish:** Ta'limda sun'iy intellekt, VR/AR va boshqa ilg'or texnologiyalarni qo'llash bo'yicha ilmiy tadqiqotlarni moliyalashtirish.

5. **O'quv dasturlariga texnologiya integratsiyasini kiritish:** Barcha o'quv dasturlariga zamonaviy texnologiyalardan foydalanishni majburiy element sifatida kiritish.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. **Abduqodirov A.A.** (2014). *Pedagogik texnologiyalar*. Toshkent: Fan va texnologiya.
2. **To'xliyev L.N.** (2018). *Axborot texnologiyalari va ularni ta'limda qo'llash*. Toshkent: O'zbekiston Milliy Ensiklopediyasi Davlat ilmiy nashriyoti.
3. **Ismatullayeva N.A.** (2020). *Talabalarning kreativ fikrlashini rivojlantirishda zamonaviy AKT imkoniyatlari*. "Ta'lim texnologiyalari" ilmiy-metodik jurnali, №3.
4. **Rustamov M.S.** (2022). *Raqamli ta'lim muhitini shakllantirishning didaktik asoslari*. Pedagogika fanlari doktori (DSc) dissertatsiyasi avtoreferati.
5. **Olimov Q.T.** va boshqalar (2021). *Ta'limda masofaviy texnologiyalar: Nazariya va amaliyot*. Toshkent: O'qituvchi.